

УДК 339.543-049.5(477)

Цимбалюк Анатолій,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансового
та податкового права,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна,
Цимбалюк Світлана,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри митної справи
та товарознавства,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна

МИТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ ТА СТАН

Anatolii Tsymbaliuk,
*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the department
of financial and tax law,
State Tax University,
Irpin, Ukraine,*
Svitlana Tsymbaliuk,
*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of customs affair and commodity science,
State Tax University,
Irpin, Ukraine*

CUSTOMS SECURITY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION PROCESSES: ITS FEATURES AND STATUS

Глобалізаційні процеси формують нову економічну реальність, у якій національні економіки інтегруються в єдиний світовий простір. Для України це відкриває значні можливості, зокрема у вигляді залучення іноземних інвестицій, розширення доступу до міжнародних ринків, підвищення рівня технологічного розвитку та якості життя населення. Однак ці можливості супроводжуються серйозними викликами, зокрема у сфері митної безпеки.

В умовах глобалізації Україна стикається із зростанням обсягів міжнародної торгівлі, що, з одного боку, сприяє економічному зростанню, а з іншого, створює передумови для посилення нелегального обігу товарів. Контрабанда, заниження митної вартості товарів, ухилення від сплати митних зборів та збільшення кількості суб'єктів, які порушують митні правила, підривають економічну стабільність країни. Це зменшує надходження до державного бюджету та створює нерівні умови для національних суб'єктів господарювання.

Для забезпечення митної безпеки України в умовах глобалізації необхідно впроваджувати наступні підходи:

1. Посилення міжнародної співпраці. Участь у глобальних ініціативах з обміну митною інформацією, гармонізація митних процедур з міжнародними стандартами (зокрема, рекомендаціями Всесвітньої митної організації).

2. Використання цифрових технологій. Впровадження систем електронного митного декларування, аналітики даних, автоматизованих систем ризик-менеджменту для виявлення порушень. [2]

У контексті глобалізаційних процесів митна безпека є ключовою складовою економічної безпеки держави. Одним із основних її інструментів виступає система митного оподаткування, яка виконує не лише фіскальну, але й регуляторну функцію. За допомогою диференціації ставок митного тарифу держава може ефективно впливати на структуру зовнішньої торгівлі, сприяючи розвитку національної економіки та інтеграції у світовий ринок.

З одного боку, митне оподаткування виконує роль бар'єра для контрабанди товарів, зменшуючи обсяги нелегального імпорту й експорту, що напряму впливає на митну безпеку. Зокрема, оптимально підібрані ставки митних зборів можуть стримувати імпорт низькоякісної або надлишкової продукції, захищаючи вітчизняного виробника, а також сприяти ефективному розподілу ресурсів. Це дозволяє уникнути формування нераціональної структури зовнішньої торгівлі та покращити сальдо торговельного балансу.

З іншого боку, глобалізація вимагає забезпечення вільного руху товарів, капіталу та робочої сили, що є важливим елементом міжнародного економічного співробітництва. Система митного оподаткування має бути достатньо гнучкою, щоб сприяти цим процесам. Наприклад, зниження ставок на стратегічно важливі товари або надання пільг для ключових секторів економіки може стимулювати приплив інвестицій, підвищувати конкурентоспроможність національної продукції та створювати нові робочі місця.

Митна безпека напряму пов'язана з економічною безпекою, оскільки ефективне митне оподаткування сприяє досягненню кількох ключових цілей: захисту державних фінансів через стабільні надходження до бюджету, запобігання ухиленню від сплати податків та митних зборів, а також регулювання зовнішньоекономічної

діяльності у відповідності до інтересів держави. Крім того, належний рівень митної безпеки сприяє зміцненню позицій країни у міжнародному поділі праці, посилюючи її роль як незалежного суб'єкта глобальної економіки.

Таким чином, у системі економічної безпеки митна безпека виступає як стратегічний фактор, що опосередковано впливає на кожну її складову — від фіскальної стабільності до стимулювання економічного зростання. Успішне забезпечення митної безпеки в умовах глобалізації можливе лише за умови ефективної системи митного оподаткування, яка балансує між потребами захисту економіки й підтримкою її інтеграції у світову економіку.

Цей підхід гармонійно об'єднує вплив глобалізації, ролі митної безпеки та митного оподаткування, а також їхній внесок у загальну економічну стабільність держави

Відповідно до ст. 6 Митного кодексу України, митна безпека — це стан захищеності національних інтересів України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. [1]

Насамперед, це контроль за зовнішньо-економічною діяльністю, який спрямований на захист вітчизняного товаровиробника, боротьбу з контрабандою, захист об'єктів інтелектуальної власності.

Ці та інші важливі напрямки діяльності митних органів, мають вирішуватись завдяки посиленню митного контролю, тарифного та нетарифного митного регулювання, застосування сучасних технологій та технічних засобів митного контролю.

На нашу думку, ключовими аспектами ефективності митної системи є такі індикаторами як повнота сплати митних платежів та своєчасність виявлення випадків митних правопорушень. Індикатор фіскальної ефективності митної справи, який визначається різницею між отриманими платежами та сумою, яку потрібно адмініструвати при повному оподаткуванні, може допомогти в оцінці рівня митної безпеки.

Ефективність та надійність митної системи України, завдяки продуктивній діяльності митних органів, їх оснащенню новітніми технічними засобами митного контролю, є головними факторами забезпечення митної безпеки через призму реалізації державної митної політики її законодавчого забезпечення та загальноекономічної ситуації в державі. [3]

Основними етапами реалізації митної безпеки можуть бути:

- спочатку необхідно сформулювати та затвердити митну політику, яка гарантуватиме митну безпеку. Це означає, що митна безпека України повинна ґрунтуватися на світовому досвіді у сфері митних систем та бути цілісною і динамічною системою;

– далі важливо сформувати систему митного регулювання, яка враховуватиме економічними інтересами цілі держави, що впливають на визначення орієнтирів митного регулювання. Наприклад, акцентувати пріоритети у національних інтересах під час регулювання зовнішньої торгівлі та встановити принципи взаємності в наданні зовнішньоторговельних переваг;

– потім важливо застосовувати обрані методи регулювання та контролю щодо товарів, що перетинають кордон, забезпечуючи юридичне відпрацювання всіх інструментів регулювання ЗЕД, в т. ч. чітке формування процедурних аспектів;

– нарешті важливо проводити моніторинг системи митного регулювання для забезпечення ефективності та вчасності виконання визначених заходів.

Важливо відзначити, що військова агресія РФ проти України призвела не лише до значної міграції людей, але й до суттєвих змін ланцюгах постачання товарів і транспортних засобів в Україну. Проте, ефективна реалізація державної митної політики Держмитслужбою відіграє значну роль у забезпеченні митної безпеки, захисті митних інтересів України та у поповненні державного бюджету.

Вважаємо, що для покращення роботи Державної митної служби, а саме митної безпеки, необхідно:

- впровадження передових технологій у митні органи для покращення технічного забезпечення митного контролю та оптимізації використання наявних засобів.

- підвищення якості митного контролю;

- створення та посилення заходів, спрямованих на покращення захисту Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів з фокусом на повну інтеграцію інформаційних ресурсів, автоматизації та верифікації процесів інформаційної діяльності;

- розробка нових підходів до формування реєстрів ризиків та нормативних документів для оптимізації управління ризиками у митній сфері;

- впровадження системи ефективного внутрішнього контролю та підвищення рівня професійної підготовки митників через інноваційні навчальні програми та підвищення кваліфікації.

Боротьба з контрабандою, посилення безпекових функцій митниці та персональна відповідальність працівників відносяться до найбільш очікуваних результатів реформи української митниці, адже митна безпека України та боротьба з митними правопорушеннями є запорукою для розвитку чесного бізнесу в Україні.

Отже, вирішення митними органами доволі складних завдань з гарантування митної безпеки, дозволить вітчизняному товаровиробнику успішно конкурувати з імпортними товарами, наповнюючи Державний бюджет митними платежами у достатньому обсязі, що є запорукою захисту національних економічних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI із змінами та доповненнями станом на 31.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Даценко В.В. Митна безпека як складова митної безпеки держави // Ефективна економіка, 12, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6209>
3. Про державну митну службу із змінами та доповненнями : Закон України від 29.11.1996р. №1145/96 станом на 30.04.2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1145/96#Text> (дата звернення: 01.11.2024).